

Magyarország a hollandi tankönyvekben

Egy hollandi tudós tanulmánya

A háború utáni Magyarországot éppoly kevéssé ismerik külföldön, mint a háború előtti Magyarországot és ez az oka velünk szemben gyakran megnyilvánuló előítéleteknek, nemzetközi szempontból hátrányos felfogásoknak, melyek törekvéseinket megítélik.

A hollandi tankönyvekben hiányosan tárgyalt magyar anyag sem alkalmas hogy az a nép, mely mély rokonszenvet tanúsított irántunk, hazánkat érdemei szerint megismerje. A békeidőben használt tankönyvek éppoly felületesen foglalkoznak Magyarországgal, mint a háború utáni tankönyvkiadványok.

Ez indította a „Magyar Külügyi Társaság” keretében működő „Magyar Holland Társaságot”, mely kulturális téren igyekszik bensőbb viszonyt teremteni a két ország között, hogy a külügyminisztérium útján érjen el e téren némi eredményt.

Hollandi hivatalos körök az itt kezdeményezett mozgalmat méltányolták és legutóbb megküldték Breebart dr. hollandi tanár elaborátumát, mely a háború utáni Magyarországnak a hollandi tankönyvekben való szerepével foglalkozik. Az érdekes tanulmány érdekesebb részeit az alábbiakban közöljük.

A trianoni békéről és Magyarországot sújtó következményeiről a történelmi és középiskolai tankönyvek keveset tartalmaznak. Ennek egyik magyarázata az, hogy történelmi oktatásra szánt korlátozott időben Magyarország régebbi történelme is arra csak röviden volt tárgyalható. A történelemtanítás részére kiszabott idő arra is kevés, hogy a hazai történelmen kívül azokkal a nyugati nagyhatalmakkal foglalkozzunk, melyekkel Hollandia állandó kapcsolatot tart fenn. A történelmi órákon felemlítik Magyarországot különös elszigeteltségét a német, szláv és török nemzetek karéjában. Harcos és küzdelmes múltját éppen csak érintik. Megelégszenek azzal, hogy néhány nagy magyar szabadságharcost megneveznek és ezzel ki is merül a magyar történelem tárgyalása. A másik oka annak, miért nem foglalkoznak bővebben a magyar történelemmel, hogy a trianoni béke mint tudomány alig tartozik még a történelemhez és a történetírókat, akik a jelen történelméhez csak óvatosan nyúlnak, a tankönyvek is követik. Hollandia semleges ország volt a világháború alatt. A háborús hatalmaktól körülvéve és ismervén mindkét oldalon harcolók felfogását, azok megítélését illetőleg nagy elővigyázatosságot tanúsított. A történetírás ezenkívül olyan kis országban, mint Hollandia, mely nemzetközi döntéseknél másfél évszázad alatt, nem nagy szerepet játszott, nem volt kitéve annak a veszélynek, hogy nemzetközi befolyások hassanak rá, így tehát az utolsó ötven év eseményeivel szemben tárgyilagosabb lehetett, mint nagyobb országok, sőt ezt annyira vitte, hogy hollandi könyvek külföldön könnyen kelthetnek színtelen hatást. A történelemtanítás számára rendelkezésre álló rövid idő alatt az 1918 óta lefolyt eseményeknek tárgyalását korlátozzák, mert abból a tárgyilagos megítélésből indulnak ki, hogy a földrajzi szakban jobban tárgyalhatók a mai idő eseményei. Nem állítjuk ezzel azt, hogy a tankönyveink teljesen elzárkóznak minden értékeléstől. Az 1918 óta kötött békehatározmányokat csak röviden közlik és legbővebbek a versaillesi békét tárgyalják. A különböző határozmányok felsorolása előtt a tankönyvek majdnem egyhangúan megállá-

pítják, hogy a békék a legyőzött országokra nézve végzetesen voltak és rámutatnak arra is, hogy a határozmányokat a legyőzöttekre meglehetősen ráerőszakolták. Egyébként ugyanez a felfogásuk brestlitovski békéről is. Dr. M. G. de Boer sokat használt tankönyve a versaillei és az azt követő békét „nagyon keménynek” bélyegzi és hozzáfűzi: „az utolsó fél évszázadban elintézett munka nagy részének ismét meg kellett semmisülnie”. A „nagyon kemény” szó előtt az író hozzátette „érthetőleg” amivel valószínűleg a központi hatalmak teljes széttiprására és a békét megelőző súlyos fegyverszüneti feltételekre céloz. Lásd többek között M. G. de Boer: *Algemeene Geschiedenis vanaf de Fransche omwenteling Groningen P. Noordhoff* (1922. 205. old.). Ugyanez az író feltételekről beszél, melyek „elfogadhatatlannak látszanak”, de a német viszonyok következtében nem voltak visszautasíthatók. (Lásd 206. old.)

J. van Piknek az előbbiekhöz hasonlóan sok iskolában bevezetett könyvei csak arra mutatnak rá, hogy a békehatározmányok a központi hatalmakat illetően „nagyon keménynek” Wilson 14 pontjával teljesen ellentétben vannak”. (T.k. J.W. Pik „Beknopt Leerboek der Algemeene Geschiedenis Zwolle”, W. E. J. Tjeenk Willink 1924. 343. oldal)

Dr. N. Japiske, ismert történésznek nemrég megjelent tankönyve az általános történelemtől (Kemisch en Zoon. Utrecht 1924.) a különböző békefeltételeket nagyon keménynek és Wilson 14 pontjával gyakran meg nem egyezőnek nevezi. (Lásd 322. oldal.)

G. Verschuur (*Leerboek der algemeene Verschiedenis* 2 kötet Rotterdam Nygh en van Ditmar's Uitgave maatschappij 1923.) mint „rendkívül súlyos” békefeltételről beszél, melyek Wilson 14 pontjával teljesen ellentétben vannak.

M.-ten Bouwhuys és dr. N. B. Tenhaeff *Onze Tijd, Alg. En Vad. Geschiedenis van – 1770 tot heden* (Groningen J.B. Wolters 1921) kissé szubjektívebb színezésű, mint a többi könyvek és az 1918/1920. békéről is élesebben nyilatkozik. A fegyverszünetről mondja: „Ez a szerződés kimondottan kemény volt, a vae victist kegyetlenebbül érvényesítette, mint valaha. De Németország kíméletesebb lett volna győzelem esetén?” (Lásd 262. oldal.) *„A versaillei békéről mondja: Bár Wilson személyesen jött el a tárgyalásra, szép elveiből kevés valósult meg úgy a Németországgal kötött békeszerződésben, mint Németország osztályostársaival kötött későbbi szerződésekben. A béke Clemenceau műve, aki 1870-et nem tudta elfelejteni. Ez nem Wilson békéje, hanem revanche-béke. Az entente a bresti békét erőszakos békének bélyegezte, de a versaillei béke ugyanaz nagyon fokozott mértékben.”* (263. oldal.)

F.v. Rijnsens (*Alg. Geschiedenis*, azelőtt az iskolákban sűrűn használva, most M.-ten Bouwhuys által a jelen időkre átdolgozva érthetőleg nem kevésbé erőteljesen beszél és hozzáfűzi: „Az igazságosság kitűnő békéje, amelyet a világnak oly ünnepélyesen megígértek, nem jött létre. (Lásd 416. oldal.)

Ami speciálisan a trianoni békét illeti, arról egyes művek rövid említést tesznek, a többi többé-kevésbé megelégszik a legkiemelkedőbb határozmányok felsorolásával.

De Boer (*Beknopt Leerboek der. Alg. Geschiedenis Groningen P. Noordhoff* 1923) a békét melyet Németország szövetségeseire diktáltak nagyon keménynek nevezi. „Ausztia és Magyarország most kis államok lettek. Mindketten súlyos

adósságok alatt nyögnek. A valuta alacsony állása folytán az élelmiszereknek külföldről való beszerzése szinte lehetetlenné vált. (Lásd 323. oldal.)

Pik Magyarország minden veszteségét felsorolja és rámutat arra, hogy úgy Magyarország, mint Ausztria most tengerpart nélküli országok. (Lásd 347. oldal.)

Dr. Japikse azzal kezdi, hogy Magyarország kis területté zsugorodott össze és rámutat speciálisan Pozsonynak, mint dunai kikötőnek elvesztésére. (Lásd 232. oldal.)

Ten Bouwhuys en Tenhaeff (Onze Tijd) arra emlékeztetnek, hogy az előbbi Ausztria-Magyarországból Ausztriát és Magyarországot jelentették ki legyőzöttnek, úgy hogy hátrányukra Délszláviát, Romániát, Cseh-Szlovákiát és Lengyelország határait kiegészítették. (Lásd 264-265. oldal.)

Kis ismétlőkönyv

F. Roorda (Ons Examen) Groningen P. Noordhoff 1923) röviden kijelenti, hogy a „trianoni békével Magyarországot felosztották”. A béke utáni évekről csak néhány tényállást közölnek: a tanácsköztársaságot, Horthy Miklós kormányzóságát. Egy pár könyv összefüggésbe hozza a háború utáni eseményeket a trianoni békével. Pik a bolsevik időszakot így kezdi: „A polgári kormány az entente rendkívüli követelése fölötti kétségbeesésből lépett vissza. Az ország ekkor lett kommunista tanácsköztársasággá. (Lásd 347. oldal.)

De Boer a bolsevik időszakot hasonlóképpen az entente súlyos következményei fölötti érzett kétségbeesés következményének tulajdonítja. (Alg. Geschiedenis vanaf de Fransche onventeling 207. oldal.)

Ten Bouwhuyzen, Tenhaeff (Onze Tijd) mondják:

„Amikor az entente elhatározta, hogy egész Magyarországot megszállja, valószínűleg azért, hogy innen Szovjetországot megtámadja, az akkori kormány az országot a kommunistáknak adta át. (272. oldal.)

A könyv később így folytatja:

„Azután az előbbi királyság e szegényes maradványát a románok teljesen kirabolták.”

Magyarország helyzetét tehát a felsorolt könyvek végzetesnek tekintik.

W. Polman Tuin Jzn kereskedelmi és ipartörténeti iskolakönyvecskéje (Zwolle W. E. J. Tjeenk Willink 1925.) hozzáteszi egyébként, hogy Magyarországnak, mint földművelő államnak mindenesetre valamivel több chance-a van, mint Ausztriának. (Lásd 184. oldal.)

Lehetséges, hogy a sokat használt iskolakönyvek mellett egyes tanügyi intézményeknél még más könyvek is használatban vannak, ezek befolyása azonban érthetően csekélyebb. Nem térhetek itt ki a diktátumokra, melyeket egyes tanárok tankönyvek helyett vagy mellett használnak, de a fent megjelölt okokból itt is kevés található az 1918-25. időkről és föltehető, hogy e kevés is a tények közlésére és legfeljebb elővigyázatos bírálatára szorítkozik. A történelmi olvasókönyvek az 1914. eseményekről eddig még keveset tartalmaznak. A történelmi atlaszok magától értetődően, nem hoznak semmi kommentárt.

Néptanítók Lapja, 1927. III-IV.sz. 4-5.p.

